

Německá příjmení ve Volarech a jejich sémanticko-motivační typy

Deutsche Nachnamen in Wallern und ihre semantischen Motivationstypen

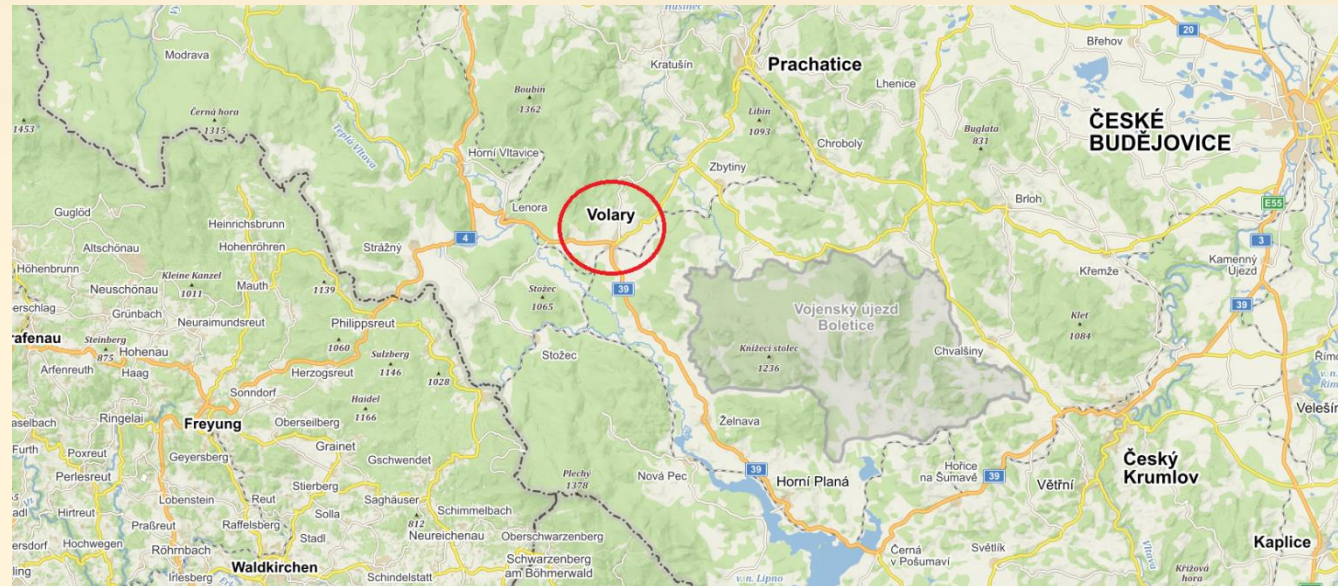
Jakub Mourek

Philosophische Fakultät der Südböhmischen Universität in
Budweis

Tschechisch-Deutsche Areale Studien

Geschichte der Gemeinde Wallern

- gegründet im 13. Jhd.
 - am Goldenen Steig
- deutsche Gemeinde
- wichtiger Treffpunkt von tschechischer und deutscher Kultur
- Lage im Sudetenland

Nationalitäten in der Gemeinde Wallern

- vor der Vertreibung:
 - **3 600 Deutsche und 200 Tschechen**
- heutzutage
 - **3 800 Tschechen und 30 Deutsche**

Materielle Datenbank

- ČSÚ - Das Tschechische statistische Amt
- Innenministerium der Tschechischen Republik
- Das Personenstandsregister
- Telefonbücher
- SOkA Prachatice – Staatliches Bezirksarchiv Prachatitz
- Wahllisten

Deutsche Nachnamen in Wallern

- Anzahl von Einwohnern in Wallern
am 1. 1. 2014: **3871**
- Anzahl von deutschen Nachnamen
am 23. 10. 2013: **217**
- Anzahl von Träger von deutschen
Nachnamen am 23. 10. 2013: **704**

Semantische Motivationstypen von deutschen Nachnamen in Wallern

Feststellung von semantischen Motivationstypen → Herkunft der deutschen Nachnamen im Tschechischen

- BENEŠ, Josef. Německá příjmení u Čechů. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 1998. Acta universitatis Purkynianae, 34. ISBN 80-7044-212-3.
- KOHLHEIM, Rosa a KOHLHEIM, Volker. Duden: Lexikon der Familiennamen. Mannheim: Dudenverlag, c2008. Duden. ISBN 978-3-411-73111-4.
- NAUMANN, Horst. Das große Buch der Familiennamen: Alter, Herkunft, Bedeutung : mit Unterstützung der Gesellschaft für deutsche Sprache. Niedernhausen/Ts: Falken, c1994. ISBN 3806847819.

Semantische Motivationstypen von deutschen Nachnamen in Wallern

Semantische Motivationstypen laut J. Beneš (1998):

- Deutsche Nachnamen von Tschechen aus Personalnamen
- Deutsche Nachnamen von Tschechen aus Toponymen und anderen Eigennamen
- Nachnamen aus Gattungsnamen
- Nachnamen aus anderen Wortarten als Substantiven

Herkunft deutscher Nachnamen bei Tschechen in der Gemeinde Wallern

- Nachnamen aus auf Natur bezogenen Apelativen
- Nachnamen aus Eigennamen und Hypokoristiken
- Nachnamen aus persönliche Eigenschaften beschreibenden Adjektiven

Semantische Motivationstypen von deutschen Nachnamen in Wallern

Nachnamen aus Tiernamen

Haas

Haase (střhněm. *hase, has* = zajíc, přezdívka plachým lidem s vystouplými řezáky, též podle erbu a domovního znamení a z OJ *Haso* z *Haspald* apod.), *Hase* (*Hensel Hase*, Jihlava 1378 – Schwarz), *Hasa* (počešť.), *Háze* (*Jakub Haze*, Kutná Hora 1392 – Schwarz, *Jan Haas* nebo *Háze*, 1705), *Háza*, ***Haas***, *Haasz*, *Háss*, *Hás* (*Heincel Has*, Cheb 1357 – Schwarz), *Hos* (*Motes Hoße*, 1381 – Schwarz), *Hásek*, *Hasík* (nebo čes. ze sl. *hasit*), *Házl*, *Hasal*, *Haslík*, *Haaser* (z přivl.), *Haser* (též častá MJ *Hasenbühl*, *Hasengrund*, *Hasenmühle*), *Háizr*, *Hazdra* (*Haser* + *a* = *Hazra* se vsuvným – *d*– ?), *Hoser*, *Hasler*, *Hašler*, *Haasen* (gen.)

Semantische Motivationstypen von deutschen Nachnamen in Wallern

Nachnamen aus Tiernamen

Geier

orlovití: ***Geier*** (= sup, asi též z *göu* = krajina, krajina mimo město = venkov, srov. *göu-liute* = Landleute - Lexer), *Kajer* (*Gaier*, 1392 - Schwarz, *Geier* - časté v bav. pojmenováních malých sídlišť')

Valko

sokolovití: *Falk* (1369 – Schwarz), *Valk*, ***Valko***, *Folk*, *Folke*

Semantische Motivationstypen von deutschen Nachnamen in Wallern

Nachnamen aus Pflanzennamen

Pinc

Pinz (střhněm. *binez, binz* = sítina, skřípina), ***Pinc***

Pešl

Püschel (na Šumavě mj. „svazek zeleniny“),
Pischel (*Hans Pissl*, Luka 1574), *Pižl*, *Pöschl* (s nář.
změnou *ü* > *ö*), ***Pešl***

Semantische Motivationstypen von deutschen Nachnamen in Wallern

Nachnamen aus Eigennamen und Hypokoristiken

Lenc

Od jmen utvořených uvedenou příponou je třeba odlišovat jména zakončená souhláskou –z, –c, která vznikla zkrácením jmen. Ke zkrácení došlo zánikem nepřízvučné samohlásky a zjednodušením souhláskových skupin, jako je tomu např. u příjmení *Lorz* a *Lenz*, **Lenc** (z *Laurentius*)

Tyl

Thiel, *Til*, *Till*, **Tyl** (Gottsche. vykládá z *Thitilo* nebo z luž. *Bartyl* = hyp. od KJ *Bartoloměj*)

Semantische Motivationstypen von deutschen Nachnamen in Wallern

Nachnamen aus persönliche Eigenschaften beschreibenden Adjektiven

Lang

Lang (odpovídá čes. příjm. Dlouhý), *Lank*, *Lange*, *Langen* (patrně z gen.), *Longen* (= pseudonym), *Langer* (Schwarz k r. 1334), *Langr*, *Lonk* (Zuzana Škrétová, rozená *Langová*, 1607 – Zuzana rozená *Langová* z Hyršperghu, 1608) - *Longe*, *Longa*, *Longo* – *Jakub Longer/Lonker*, nar. 1802 v Táboře – TP, Gottsch. spojuje podobná příjmení s KJ *Longard*, *Longolf*, u nás jde o nářeční podoby se změnou *a > o*), *Lunga* (spíše labializací z *Longa* než z *Lunge* = plíce, srov. však čes. příjm. Plička) - *Langes* (zdrob. s příponou – *es*)

Semantische Motivationstypen von deutschen Nachnamen in Wallern

Nachnamen aus persönliche Eigenschaften beschreibenden Adjektiven

Švarc

Schwarz (srov. čes. příjm. Černý, přízviska: *Swarcz Nikel* - *der Swarcz Peter* von Puligarn, 1414 a příjm. *Thoman Swarcz*), *Schwartz*, *Schvarz*, *Šwarc*, *Švarz*, **Švarc**, *Švorc* (*Nic. ds Zwortz de Maiori Smyedecz*, 1404 - Schwarz)

Wichtigste Literatur

- KOZÁK, Roman. Volarsko. Praha; Litomyšl : Paseka, 2006. 70 s. (Zmizelé Čechy). ISBN 80-7185-748-3.
- PRAXL, Paul. *Zlatá stezka*. 4. vydání (1. české). Prachatice: Město Prachatice ve spolupráci s Městskou knihovnou Prachatice, za spoluúčasti Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a Prachatického muzea, 2016. ISBN 978-80-905842-3-5.
- KUBITSCHKEK, Rudolf a Valentin Franz SCHMIDT, PRAXL, Paul, ed. *Volary a Volarští*. Přeložil Helmut WAGNER. Volary: Město Volary, 2015. ISBN 978-80-260-9083-0.
- BENEŠ, Josef. Německá příjmení u Čechů. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 1998. Acta universitatis Purkynianae, 34. ISBN 80-7044-212-3.

Vielen Dank für Ihre Aufmerksamkeit